

Boekbespreking

L. Hageraars, J. Bos, Ch. Kuiper, redactie. Fysionair. Utrecht: Lemma; 1999. 120 bladzijden, Prijs f 27,50. ISBN 90-5189-805-3.

Symbolisch verscheen aan het begin van het millennium het boek *Fysionair*, ter ere van het 25-jarig jubileum van Leo Hageraars, een van de grondleggers van het meerdimensionaal belasting belastbaarheidmodel (MDBB), een vakfilosofisch biopsychosociaal model dat veel gehanteerd wordt in de fysiotherapie. *Fysionair* is een prettig leesbaar boek, dat in zeven hoofdstukken de 'state of the art' van het beroep beschrijft en een blik op de toekomst werpt. De auteurs zijn erin geslaagd dicht bij de beroepspraktijk te blijven. Wat opvalt is dat voornamelijk verwezen wordt naar recente publicaties, wat het predikaat 'state of the art' onderstreept. Hoewel de meeste auteurs vooroplopen in de ontwikkelingen binnen het beroep, wordt niet duidelijk gemaakt waarom juist deze auteurs zijn gekozen. Gezien de ontwikkelingen in en om het beroep doet het deugd dat nagenoeg alle auteurs de wijsgerige antropologische veronderstellingen die ten grondslag liggen aan de fysiotherapie willen aanscherpen, het biopsychosociale karakter van de fysiotherapie verder willen accentueren en binnen dat kader de 'body of knowledge' van de beroepsgroep willen uitbreiden. Een laatste opvallende lijn is de veranderende rol van de fysiotherapeut: van zorgverlener naar begeleider van gedragsveranderingen.

Minder expliciet komt uit de bundel naar voren dat ook het MDBB-model wetenschappelijk getoetst zal moeten worden op interne validiteit, wil het nog duidelijker een uitgangspunt worden voor het denken en handelen van de fysiotherapeut in het bijzonder en eventueel

van paramedici in het algemeen. Gezien het belang van *Fysionair* voor de beroepsgroep volgt een korte weergave van alle hoofdstukken.

Pieter Verduin schetst het kader in een beschrijving van de recente geschiedenis van opvattingen over mensbeelden. Hij vat de hoofdstukken samen en geeft de verbanden tussen de hoofdstukken aan, waarbij hij gelijktijdig actuele en fundamentele vragen stelt. Hij leidt in met de verschuiving in de benadering van zorgvragers, waarbij hulpvrager en professional overleggen over wat er aan de hand is en over de invulling van de behandeling. Dit model stelt de beroepsgroep voor de vraag wat de benodigde competenties zijn. Daaruit volgt een onderwijskundig en een wetenschappelijk probleem. Verder worden de auteurs aangemoedigd tot onderlinge discussie, opdat een aangescherpt gemeenschappelijk begrippenkader het uitgangspunt wordt voor verdere ontwikkelingen.

Oostendorp komt tot een systematische benadering van de wetenschappelijke verhouding van belasting en belastbaarheid voor de beroepsgroep. Het gebrek aan aangetoonde effectiviteit wordt toegeschreven aan het niet fysiotherapie-eigen zijn van een aantal methodologische criteria, zoals onderzoeksdesigns, patiëntselectie, behandeldoelen, geen dynamische interventies, en effectmaten. Een positieve ontwikkeling is de toename van de wetenschappelijke body van de fysiotherapie. Echter, de gebrekkige deelname aan wetenschappelijk onderzoek, het niet bestaan van een universitaire opleiding en de beperkte financiële mogelijkheden baren zorgen. Ondanks de duidelijke conclusies en de heldere beschrijving van de methodologische stand van zaken beschrijft Oostendorp niet alle recente ontwikkelingen op dit terrein, waardoor het hoofdstuk een pessi-

mistischer teneur krijgt dan de werkelijkheid rechtvaardigt.

Van der El schrijft over de ontwikkeling en plannen van de manuele therapie. De keuze van deze bijdrage is enigszins verwonderlijk, omdat de manuele therapie slechts een verbijzondering is van de fysiotherapie. De keuze is echter verklaarbaar vanuit de betrokkenheid van Hagenaars bij de Stichting Opleiding Manuele Therapie (SOMT) en de invloed die fysiotherapie en manuele therapie op elkaar hebben. Het is dan ook niet verrassend dat de ontwikkeling van de gebruikte verklaringsmodellen en de vraag naar grotere wetenschappelijke onderbouwing veel overeenkomsten vertonen met ontwikkelingen in de fysiotherapie.

Bernards en medeauteurs geven een uiterst heldere uiteenzetting over de ontwikkeling van de verklaringsmodellen die gebruikt worden in de fysiotherapie, waarin ook de ontwikkeling van het MDBB-model te herkennen is. Fysiologische verklaringsmodellen voor fysiotherapeutische effecten en het fenomeen pijn worden gevolgd door de sprong naar de psychofysiologische begrippen, zoals selectiviteit en arousal. Volgens de auteurs treedt er momenteel een verschuiving op van fysiologische verklaringsmechanismen naar een systeemtheoretische benadering van gezondheidsproblemen, waarin de gedragsmatige aspecten een centralere rol spelen. Adaptatie beperkt zich bijvoorbeeld niet meer tot fysiologische adaptatie, maar betreft ook gedragsmatige adaptatie. De fysiologie heeft als hulpwetenschap lang een centrale rol gespeeld in fysiotherapeutische verklaringsmodellen. Er blijkt nu door de verbreding van de gezichtspunten ook behoefte te bestaan aan andere hulpwetenschappen.

Bos et al. geven hun visie op de invulling van het onderwijs in de fysiotherapie aan de hand van het congruentiemodel. Dit model gebruikt als uitgangspunt dat de aard van de beroepsuitoefening richtinggevend is voor de manier van onderwijzen. De uitgangspunten van dit model zijn zorgvuldig onderbouwd. Een andere pijler is de rolverandering van de fysiotherapeut: van behandelaar naar coach-begeleider.

Hierbij komt het aanleren van gedragsveranderingen bij patiënten centraal te staan. Centraal in beide situaties staat het (aan)leren van zekere metacognitieve vaardigheden, kennis en attitude. De auteurs blijven helaas summier in de bespreking hiervan.

Schmitt beschrijft zijn visie om de grenzen van het beroep af te bakenen en de fysiotherapeutische competenties duidelijker in kaart te brengen. Hij schetst daarbij het kader van de fysiotherapeut vanuit recente ontwikkelingen in de fysiotherapie, zoals verplichte bij- en nascholing, methodisch handelen in de fysiotherapie, het beroepsprofiel, en de specificatie van de eindtermen. Door de beschrijving van die actuele ontwikkelingen krijgt het stuk een grote informatiedichtheid. Binnen het beschreven kader kunnen de fysiotherapeutische competenties worden onderzocht, waardoor het onderwijs kan worden aangescherpt. Schmitt beperkt zich tot het beschrijven van het kader, en gaat maar beperkt in op de bedoelde fysiotherapeutische competenties. Dit hoofdstuk vormt een prachtige aanzet tot een discussie in een grotere groep over de fysiotherapeutische competenties. Het is van belang dat in deze groep zowel onderwijskundige als beroepsinhoudelijke deskundigheid vertegenwoordigd is.

Verhoef en Hullegie houden een pleidooi voor een handelingsgeoriënteerde benadering van de fysiotherapie. Centraal in de behandeling staan hierbij de problematische bewegingshandelingen van de patiënt. Deze handeling door de patiënt vindt plaats in een wisselwerking tussen patiënt en omgeving. Een dappere keuze van de redactie daar de opvattingen van deze stroming niet altijd overeenkomen met de visie van het MDBB-model. Echter, een voorzichtige flirt naar andere modellen geeft de wens aan om een brug te slaan. Ook wordt gepleit voor een eigen onderzoekstraditie voor de fysiotherapie, waarbij geleidelijk verder gekeken moet worden dan de traditionele biomedische onderzoeksmethoden.

In een afsluitend hoofdstuk krijgt Hagenaars de gelegenheid om zijn toekomstvisie op de

fysiotherapie te schetsen. Waarschijnlijk zonder direct die intentie te hebben gehad, maar eerder gezien zijn betrokkenheid bij de ontwikkelingen in het beroep, vat Hagenaars hierin een aantal van de voorafgaande beschouwingen perfect samen. Hij doet een oproep aan het Studie Richtingleiders Overleg Fysiotherapie (SROF) om een landelijk draagvlak te creëren dat het beroepsspecifieke methodisch handelen vormgeeft en hij adviseert beleidsmakers op overheidsniveau om een onderwijsprogramma voor de basisschool te laten ontwikkelen dat zich richt op gezondheidsproblematiek in een meerdimensionaal kader.

Samenvattend: alle auteurs zijn erin geslaagd de 'state of the art' van de fysiotherapie weer te geven en een aantal goede voorzetten te doen voor de toekomst. Pieter Verduin zegt in zijn inleiding dat er sprake is van een "geruststellende onrust", waarmee hij bedoelt dat de fysiotherapie weliswaar nog hindernissen zal ontmoe-

ten bij het uitbreiden van de 'body of knowledge', wat een noodzakelijke voorwaarde is voor het professionaliseren van een beroepsgroep, maar dat binnen het veld de nodige randvoorwaarden zoals expertise, goede wil en een gezonde dosis idealisme aanwezig zijn. De bundel *Fysionair* kan daarbij worden beschouwd als een mijlpaal, van waaruit verder nagedacht kan worden over de toekomst en het daarop af te stemmen beleid. Kortom, een absoluut aan te raden boek voor beleidsmakers in de gezondheidszorg en met name in de fysiotherapie, voor disciplines die te maken hebben met fysiotherapie en niet op de laatste plaats voor fysiotherapeuten en studenten die op de hoogte willen zijn van de ontwikkelingen in hun vakgebied.

Drs. Remco Coppoolse, fysiotherapeut, bewegingswetenschapper, opleidingskundige, Hogeschool Leiden, Afdeling Fysiotherapie, Transferpunt Vaardigheidsonderwijs, Universiteit Maastricht.

Mededelingen

Cursus	:	Co-assistentschappen: Onderwijs in de Klinische Fase
Data	:	8 en 9 februari 2001
Hoofddocenten:	:	Prof. dr. P.M.J. Stuyt en dr. J.W. Briët
Kosten	:	f 1350
Locatie	:	Nijmegen

Nadere informatie en inschrijfformulieren zijn verkrijgbaar bij:

Stichting ODOS

UMC St. Radboud

108 ODOS

Postbus 9101

6500 HB Nijmegen

Tel. 024 - 3616788

Website: www.nvmo.nl. kies 'Stichting ODOS'.